

Kristian Novak, mladi je i vrlo perspektivni književnik, a njegov roman »Črna mati zemla«, oduševio je publiku i kritiku, te je proglašen, jednim od naših najboljih, suvremenih romana. Trenutno se nalazi u finalu za najbolji roman, objavljen 2013. godine, po izboru tportal, zajedno sa još četiri hrvatska autora.

Svoj roman, promovirao je ovo ljeto i u našem Bjelovaru, a Bjelovarčane je oduševio svojom skromnošću, jednostavnošću i pristupačnošću.

S Kristianom sam razgovarala, najviše o njegovom romanu, ali i o njegovom rodnom Međimurju, pisanju kao stvaralačkom procesu i načinu spoznavanja sebe te statusu knjige i književnika danas.

NIJE MOGAO NI BEZ MEĐIMURJA, NI BEZ KAJKAVSKOG

Kristiane, kada je počela tvoja ljubav prema pisanju? Pišeš li od djetinjstva ili si pisati počeo kasnije?

Počeo sam pisati u srednjoj školi, i to poeziju. S prozom sam počeo za vrijeme studija, a u tom smjeru nekako idem i dalje. Ne znam bih li pisanje opisao ljubavlju ili nekom možda malo negativnijom emocijom, ali to je način kako rješavam svoje životne dvojbe, kako unosim logiku u svoje životno iskustvo, pa bi se moglo reći da bih bez pisanja prilično teško mogao funkcionirati u ostalim životnim ulogama.

Tvoj roman »Črna mati zemla«, proglašen je jednim od naših najboljih suvremenih romana. Odlično su ga prihvatile publika i kritika, a znam da je nastajao dosta dugo. Što je bio glavni pokretač koji te vodio kroz pisanje?

S nadahnućem nije bilo problema, to ti mogu odmah reći. Svi bitni elementi koji se pojavljuju u romanu zaokupljaju me od djetinjstva. Dijete koje ostaje bez oca i izmišlja priče kako se ne bi moralo suočiti s njegovom smrću, krivnja i kajanje, imaginarni prijatelji, učestala samoubojstva i paranoja koja se posljedično pojavljuje u maloj seoskoj zajednici. Pa uz to i pitanje u kojoj su mjeri sjećanja pravi odraz stvarnosti, a u kojoj mjeri naša vlastita kreacija u kojoj se prikazujemo boljima, hrabriji, pravednijima...

Sve su to dileme koje su praktično umjesto mene bile vrckavi pripovjedači.

Radnja tvog romana smještena je u ruralnu međimursku sredinu. To je i mjesto tvog odrastanja. Također si, nakon dugo vremena na našu književnu scenu, uveo i međimurski kajkavski dijalekt. Kada sam čitala tvoj roman, fascinirali su me opisi međimurskih mitova, koji su dosta mračni i mistični. Kako si došao do svih tih informacija i legendi?

Ovaj roman nije mogao ni bez Međimurja, ni bez kajkavskog, pa makar se on pojavljivao samo u dijalozima, kao karakterizacija likova. Bilo je tu rizika, moglo se dogoditi da roman ne zaživi uopće izvan kajkavskoga područja. No, stav mog urednika i mene bio je – pa što onda? Mi smo bili uvjereni da kajkavski pridodaje nešto posebno, nešto duboko tom tekstu i tu nije bilo daljnje kalkulacije. Čak smo kajkavski stavili i u naslov. Pa koga smeta, ne mora čitati. I takav nam se pristup isplatio. Nekajkavce su, kao što si napomenula, zaintrigirale i legende koje su integralni dio radnje. U tom dijelu mi nije bilo potrebno nekakvo posebno istraživanje. Većinu toga pamtim još iz djetinjstva, od svoje bake. A u novije vrijeme je veliki posao sa zapisivanjem starih međimurskih mitova napravila i Lidija Bajuk.

GLAVNA BORBA JUNAKA – HOĆE LI MOĆI OBUZDATI MRŽNJU?

U romanu je opisano predratno Međimurje. Opisano je kao dosta izolirana sredina, a Međimurci kao pomalo hladni i rezervirani. Kako su oni reagirali na roman? Kakvo je po tvom mišljenju Međimurje danas?

Kao prvo, Međimurci su reagirali najvećim dijelom kao visoko civilizirana i kulturna sredina. Velika podrška su mi moji Međimurci, a sposobni su i nasmijati se i zamisliti se kada im netko kao zajednici i mentalitetu nakratko pokaže ogledalo. I ne bih rekao da su Međimurci hladni, u tim ljudima ima puno topline, samo je iskazuju na drugačiji način nego što se to čini u drugim sredinama u Hrvatskoj. Ima tu samozatajnosti, ima tihog ponosa, specifičnog humora, ljudi se prije svega ponose djelom svojih ruku. Kao i u svim manjim zajednicama, ima i zavisti i ogovaranja, ali većina ljudi je spremna pustiti druge da žive dok ne maltretiraju ostale. Volim Međimurje, pomalo patim za njim iz Zagreba.

Roman je vrlo kompleksan, mada mu je glavna nit vodilja, odrastanje traumatiziranog dječaka, nakon smrti oca. On osjeća strah, krivnju, usamljenost i žudi za prihvaćanjem. Dječak Matija, glavni lik romana, ima dvojicu zamišljenih prijatelja, koji su u romanu prikazani kao njegovi najgori demoni, ali i jedini prijatelji. Jesu li oni zapravo ona »tamna strana« koju ima svatko od nas?

To je zanimljivo čitanje. Ja sam ih zamislio prije svega kao »ticala« glavnog lika, dječaka koji shvaća da se događa nešto ružno u njegovoj okolini, pa mu ti likovi na kraju pomažu da shvati što se događa u onom dijelu njegove okoline u koji on nema pristupa, u svijetu odraslih. Ona mračna strana koju glavni lik ima je mržnja. Međutim, on dobro shvaća, iako je dijete, da ta emocija ima sposobnost progutati sve ostalo i postati veća od onoga koji mrzi.

To je i glavna borba junaka – hoće li moći obuzdati mržnju?

U romanu je opisana i jedna pomalo neobična ljubavna priča. Riječ je o ljubavnoj vezi, koja se raspada, zbog nenamjerne neiskrenosti glavnoga lika. Je li to na neki način priča

o težnji za spoznavanjem samoga sebe?

Svakako. Glavni lik, kao odrasla osoba, laže o svemu što se dogodilo u njegovu djetinjstvu i mladosti. Ni sam nije svjestan da su njegova stvarna iskustva bila toliko strašna da ih je morao prekriti tuđim sjećanjima i izmišljenim pričama kako bi uopće mogao živjeti sam sa sobom. Tek kada se njegov život i ljubavna veza počinju raspadati, on je prisiljen suočiti se s nerazriješenim dvojama. Ne da bi ih konačno razriješio, jer to i nije u stanju, nego kako bi bolje shvatio sebe i naučio živjeti sa svojom tamnom stranom umjesto da je potiskuje.

Radnja romana, smještena je u vrijeme raspada Jugoslavije, vrijeme koje je obilovalo promjenama u svim aspektima života i na svim područjima. Jesi li pisao iz svog osobnog doživljaja, kao djeteta koje je sve to promatralo?

Da. Samo da ne bi bilo zabune, ne vidim se kao autora koji će cijeli život preživakavati raspad Jugoslavije i strahote koje su uslijedile, ali mislim da ne postoji nitko od nas tko je bio živ u ono vrijeme, a da je prošao neokrnut. Moj je glavni lik dijete u to vrijeme (ja osobno sam imao 11 godina kad je počeo rat), pa sam pokušao dati i vizuru djeteta, pomalo naivnu, a pomalo i nenamjerno pametnu.

NI HOROR, NI KOMEDIJA, NI KRIMINALISTIČKI ROMAN

U romanu ima i vrlo mračnih, čak i mučnih dijelova. Opisana su brojna samoubojstva, koja su se dešavala u selu koje opisuješ. Fikcija ili se zaista dogodilo?

U mom rodnom kraju se sporadično ponavljaju razdoblja kada su samoubojstva nešto češća nego inače, svakih nekoliko godina. Nitko ne zna razlog tome, pa mi je ostalo živo sjećanje na to kako su odrasli u razgovorima davali različita objašnjenja za takve postupke. Bilo je nečega tajanstvenog i jezivog u svemu tome, osobito zato što objašnjenja nije bilo, niti postoji danas.

Dubina i kompleksnost kojom pišeš, ostavlja duboki trag na čitatelja. U romanu ima potresnih dijelova o nasilju, pedofiliji, samoubojstvima, mračnim legendama, ali s druge strane i pomalo humorističnih opisa likova i situacija. Kako si uspio uskladiti čitavu tu paletu emocija, raznovrsnosti likova i situacija?

Namjera mi nije bila niti napisati horor, ni komediju, ni kriminalistički roman, iako se elementi svega navedenoga pojavljuju u priči. Želio sam prikazati nekoliko specifičnih dvojbi glavnog lika, a činjenica što je u to tkanje ušlo sve ono što smatram da sačinjava ljudske živote možda je posljedica toga što i sam volim čitati prozu koja grabi široko, koja želi prikazati totalitet neke životne sredine. Iskreno se nadam da nije riječ o tekstu koji je čitatelju pregust da bi u njemu uživao, ali mi se s druge strane čini da bi se sve bilo urušilo da sam izvadio bilo koju scenu ili lik, ma koliko mi se nevažnim činio.

Na neki način, roman sam doživjela i kao vječnu potragu za ljubavlju i prihvaćanjem?

To je na liniji onoga što je Denis Derk napisao u svojoj kritici romana – da je to prije svega priča o djetetu koje panično traži ljubav. Slažem se s tim. Glavni lik ima problema i sa svijetom odraslih i sa svijetom vršnjaka i on gubi jednu po jednu vezu s onim što se moglo nazvati »normalnim životom«, on postaje iščašeni član zajednice, koji nikako da pronađe pravi položaj.

NIJE SVAKA KNJIGA ZA SVAKOGA

Za sve tvoje čitatelje i obožavatelje, možeš li nam otkriti, je li možda u nastajanju i neki novi roman?

Jest, radim na novom romanu, koji će, kako stvari stoje, izaći krajem 2016. Nisam u stanju napraviti tekst s kojim sam zadovoljan u kratko vrijeme, ali me to i ne opterećuje. Obećao sam si da neću pisati brzo i da neću objavljivati pod svaku cijenu.

Gdje si zaposlen?

Docent sam na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci, na Katedri za hrvatski standardni jezik.

Pjevaš i u zboru Izvor. ☐ Je li pjevanje tvoja druga velika ljubav?

Jest, volim pjevati, ali to ne bih radio da se taj zbor ne sastoji od meni izuzetno dragih, pametnih i dobrih ljudi. Samo tako to za mene ima smisla. Tamo pronalazim mir i snagu.

Što misliš o statusu knjige danas, budući da knjige možemo kupiti na svakom kiosku, često puta po cijeni kutije cigareta?

Čini mi se da u odnosu na druge umjetnike pisci puno teže naplaćuju svoj rad. To je sve što mogu reći. Ne razbijam glavu oko toga, iskreno. Ne pišem zato da si riješim egzistenciju, nego zato što drugačije ne mogu. I osim toga, moj je cilj napraviti najbolji tekst koji u danom trenutku mogu napisati. Sasvim svejedno hoću li za to dobiti 0, 1.000, 10.000 ili 1.000.000 kuna.

Čitaju li i što čitaju današnji hrvatski čitatelji?

Pa, čujem često ogorčene glasove kako se nikada nije manje čitalo nego danas i osim toga da se ne čita hrvatska književnost. A ja ne mogu potvrditi ni jedno ni drugo. Baš mi se čini da se javlja sve veća i zahtjevnija čitateljska publika. A to što neki čitatelji ni pod razno ne čitaju hrvatske pisce... Ne zabrinjava me to i ne vidim u tome ništa loše.

Nije svaka knjiga za svakoga, a siguran sam da nekima baš treba da se maknu iz ove naše

hrvatske svakodnevice u neku skandinavsku, francusku ili američku arkadiju.

I za kraj, što misliš o današnjoj književnoj sceni u Hrvatskoj i o položaju književnika?

O sceni ne znam puno. Iako sam upoznao mnogo sjajnih hrvatskih pisaca i sjajnih ljudi od kada je izašla »Črna mati zemla«, ne smatram se dijelom te scene. O položaju pisaca u Hrvatskoj podosta govori brojčano stanje. Što misliš, koliko imamo profesionalnih pisaca u odnosu na profesionalne glumce, slikare, kipare, glazbenike? Eto vidiš.

Književnost je u Hrvatskoj nešto što radiš ako si drugim djelatnostima osiguraš egzistenciju. Ali, ja sam zadnji koji će zbog toga lamentirati.

Kristiane, puno ti hvala na razgovoru. Bila mi je čast i zadovoljstvo i i želim ti mnogo uspjeha u tvom životu i radu.

Sigurna sam da ćemo i u budućnosti, čitati još mnoge tvoje odlične romane, a svim našim čitateljima, koji još nisu pročitali tvoj izniman i fascinantno roman, »Črna mati zemla«, koji zaista ostavlja bez daha, savjetujem da ga svakako pročitaju.